

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

XXVIII. Sponsarum, uxorum & viduarum jura: & de diversorum creditorum
concurso ac prælatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](#)

valcat circa posteriores nuptias. Auth. *Cui relictum*, C. de indicta viduit. toll. Ab eodem pariter statutum fuit in favorem Religionis, ut si legatum fuit sub conditione si matrimonium inierit, nihil de Religionis ingreliu exprimendo, & contingat legatarium Religionem ingredi, ejusdem nihilominus legati beneficium confequi debeat. Auth. *Nisi rogati*, C. ad SC. Trebellian. Novel. 123, de sanctiss. Episcopis, cap. 37. Atque in hoc omnes convenire Doctores asserit Lessius lib. 2, cap. 18, dub. 15.

V. Solutor est Juris dispositio circa demonstrationes quam circa conditones appositas. Etenim falsa demonstratio, modo de re ipsa constet, non perimit dilpositionem, sive contingat in Principum rescriptis, sive in contractibus, sive in ultimis voluntatibus. Nec etiam nominis error quidquam officit, modo de persona, vel de re habeatur certudo, cap. *Significante*, de rescript. I. *Falsa demonstratio*, D. de condition. & demonstr. I. *Patronus*, §. 2. D. de legat. 3. & I. *In venditionibus*, D. contrah. empr.

VI. Similiter falsa causa nullatenus obest dispositioni: ut, *Fundum Tusculanum Titio lego*, quia negotia mea viliter gessit; quanvis ejus negotia non gessisse probetur, l. *Cum tale*, §. *Falsam causam*, D. de condition. & demonstr. Veruntamen si falsa demonstratio, vel causa conditionaliter adhibita sit, procul dubio irrita & nulla erit dispositio, d. l. *Falsa demonstratio*. Statuitur tamen in I. *Qui libertatis*, §. *Servus*, D. de evictio. si sit servo libertas relicta sub conditione, si rationes reddiderit administrationis, censendum esse pure relinqu libertatem, si servo nulla supersint reliqua, de quibus reddenda foret ratio. Presumitur enim testatoris intentionem in hoc esse ut libertate servus donetur, ex quo liquebit servum non esse reddendas rationi obnoxium. Nec tantum falsa causa, sed etiam falsa conditio habenda est pro impossibili, ut pro non adjecta habeatur: *Pamphilus si quod Titio debeo persolverit, liber esto*. Revera tamen si sic disponens nihil Titio debet, fieri nihilominus liber Pamphilus. At si testator Titio debet aliquid, idemque post conditum testamentum exsolvat quae Titio debet, isto casu intelligitur conditio defecisse, atque ita caducum erit libertatis legatum, d. l. *Cum tale*, §. *Falsam conditionem*, D. de condition. & demonstr.

CAPUT XXVIII.

Sponsarum, uxorum, & viduarum jura: ¶ de diversorum creditorum concursu, ac pralatione.

I. **D**ISPICIENDUM hinc est de sponsalitia primùm largitate, tum de mundo muliebri, tum de arrhis sponsalitiis, tum de dotibus aliquique conjugatarum, aut viduarum juribus. Sponsalitia itaque largitas facta

facta inter sponsos de futuro valida est, ita ut res donata acquiratur donatio, si deinde fiat & consummetur matrimonium. Id verum est tam favore sponsi quam sponsæ, l. *Cum veterum*, C. de donat, ante nupt. his verbis: *Quæ similiter observari oportet & se ex parte sponsæ in sponsum donatio facta sit.* Quælibet est si solvantur sponsalia, sive ex mutuo amborum consensu, sive ex alterius eorum morte, quid juris? Hic tria distinguenda, scilicet donationes ante nuptias, mundus muliebris, & arrhae nuptiales. Donationes quidem ante nuptias, mundus muliebris, & arrhae nuptiales. Donationes quidem ante nuptias factæ, solutis sponsalibus revertuntur ad eum qui dedit, ejusve hæredes, d. l. *Cum veterum*. Ratio est, quia sponsalitas largitas tacitam secum includit conditionem matrimonii futuri: itaque caduca fit defœtus conditionis. Quod vero donatur sponsæ ante nuptias ea lege, ut ejus dominium acquirat ex quo nuptiæ sequentes fuerint, nullius est effectus, l. *Quod sponsæ*, C. de donat, ante nupt. quia nimirum omnem inter conjuges donationem jura prohibent, ne fœse mutuo amore spolient. Hinc dicit Baldus: *Paria sunt fieri aliquid tempore prohibito, & transferri in tempus prohibitum.* Et Glossa ibid. Quod potuit sponsus ante nuptias noluit; & quod voluit sponsus post nuptias non potuit.

I I. De mundo muliebri, id est jocalibus & vestibus, hæc quidem penes uxorem mortuo marito remanere, & submovendos esse mariti hæredes decernit lex *Si tibi*, & lex *Si mater*, C. de donat, ante nupt. Innixus tamen Mornacius Senatusconsulto Curia Parisiensis que non regitur scripto Romanorum jure, scribit vestes & nuptialia ornamenta restituenda esse hæredibus mariti; sic enim judicavit Curia illa Decembribus 12. anno 1598, pro hæredibus Petri Colombeau contra ejus viduam Genovefam Bottanger. Id testatur Mornacius ad l. 3. D. de sponsal, idemque ad l. *Si à sponso*, C. de donat, ante nupt. Chopinus vero ad consuet. Parif. lib. 2. cap. 2. num. 4. distinguuit inter res pretiosas, & non pretiosas; & istas quidem adjudicandas esse viduae, pretiosas autem hæredibus mariti. Eadem distinctio & resolutio adstruitur à Julio Claro §. *Donatio*, quest. 10. initio, & approbatur à Sanchez de matrimon. lib. 6. disp. 25. n. 28. & Bonacina de contractib. disp. 3. quest. 13. puncto 4. num. 13. & aliis Summisistis qui hoc addunt, extendi debere si sponsus ante consummationem decellerit, dummodo de sponsalibus intervenerit osculum ante nuptias, juxta l. *Si à sponso*, C. de donat, ante nuptias, sic dicentem: *Si à sponso rebus sponsa donatis interveniente osculo, ante nuptias hunc, vel illam mori conrigerit, dimidiam partem rerum donatarum ad superfitem pervenire precipinatus, dimidiam ad defuneti, vel defuncta hæredes, cuiuslibet gradus fini, & quocunque jure successerint.* Bacquetus vero de iustitia & jure cap. 21. num. 334. dicit hoc esse arbitratum ob Doctorum & Senatusconsultorum contrarietates decernentium circa contractum jam, consummatumque matrimonium. Etenim si sola extiterint sponsalia, neque sequitur sint nuptiæ, jam decisum est, res donatas esse integrè restituendas, si osculum non intervenerit, restituendam vero esse dimidiam partem solam.

si osculum intervenierit, juxta d.l. Si à sponso. Hoc ita decernitur jure communis Romanorum. At in Gallia ratio nulla habetur istiusmodi osculi, quod non tanti aestimatur; cum soleat hoc in Regno ad omnem civilitatis occursum exhiberi, ut observant & docent Bugnyon lib.4. de legib. abrogat. cap.33. & Jacob. Gothofred. in comment. Cod. Theodosiani, ad hanc ipsam legem Si à sponso. His addenda est altera restrictio hæc, dummodo alterius desponsatorum culpæ non fuerit impeditum matrimonium: si enim culpæ unius horum obliterit, Jus providet ne ullum emolummentum ex hujusmodi donationibus & largitatibus Pars culpabilis percipiat, d.l. Cum veterum, in fine, C. de donat, ante nupt.

III. De arrhis porro sponsalitiis non sequuto matrimonio, hæc quidem remanent penes recipientem, si per donantis culpm steterit quominus matrimonium completeretur. Si autem per recipientem steterit, tenetur eas restituere etiam in duplum, l. Mulier, C. de sponsal. & arrhis. Si vero per neutrius culpm steterit, sed alterius mors, aliudve grave incommode supervenerit, arrhæ acceptæ restitui debent, sic statuente lege Arrhis, C. eod. Arrhis sponsaliorum nomine datis, si interea sponsus, vel sponsa decesserit, quæ data sunt jubemus restitui, nisi causam ut non celebrarentur defuncta persona jam prebut. Quo loco Glossa dicit: Sive intervenierit osculum, sive non: licet in donatione propter nuptias secus. At vero si matrimonium sequutum sit, arrhæ sponsalitiæ restituenda sunt Parti quæ dederat. Ratio perspicua est, quia arrhæ sunt pares pignori tradito in conventione futuræ venditionis, quod amittere convenit in iustè resilientem; celebrata autem venditione recuperare oportet eum qui tradiderat. Ostiensis in Summa, tit. de sponsalib. §.1.num.3. Abbas in cap. Gemma, cod. tir. num.7. Angelus verb. Sponsalia, num.17. Sylvester, Covarruvias, Ludovicus Lopez, aliquique communiter, quos citat & sequitur Sanchez de matrim. lib. 1. disput. 36. num.2.

IV. Denique quavis lex fin. C. de jure dot. eximat ab insinuationis obligatione donations propter nuptias, Constitutiones raman Franciæ donationum propter nuptias insinuationem requirunt, ut & aliarum quarumcunque donationum. Mornacius in d. l. fin. C. de jur. dot.

V. Conjunx ob lœvitiam divertens à toro & cohabitatione viri, potest judicio agere per procuratorem, ne aciores siant simulantes per confictum conjugum iniicias accusationes & convicia. Imò ne quid deterius contingat, servatur in Gallia cap. Litteras, in fine, de restitut. spoliat. providens ut uxor in quam defœvit maritus, honestæ alicui matronæ committatur & sequestretur quādūlis duratura est, nisi eam parentes, vel cognati apud se recipiant. Præclarè S. Chrysostomus ad cap. 11. epist. 1. ad Corinth. homil. 26. ait: Hoc ex Legislatoribus externis adisciri, quia ita passam uxorem habitare amplius non cogunt cum marito qui eam verberibus affectit, quippe indigno ulla deinceps ipsius consuetudine. Videri possum Covarruvias de testamento §.5. cap.7. & Mornacius ad l.2. §. 1. D. de divort. qui & hoc docent.

Z Z Z z pen

pensionem, seu provisionem alimentariam in bonis mariti pro modo facultatum ejus per Judices adjudicari debere, donec dotalitio per mortem viri fiat locus. Quinimò possessores, seu tertii detentores rerum mariti damnantur pensioni huic annuae, excussis primis mariti facultatibus, nisi maillint possessione bonorum eorum uxori cedere, ut judicavit teste Mornacio Senatus Parisiensis secundum Magdalena Lecaron separatam à toro & adibus mariti Jacobi Flamani, contra Firmimum du Fresne tertium possessorum, anno 1611. die 6. Augusti.

V I. Quando maritus adulteratur ac tener concubinam, potest uxor innocens agere ad separationem tori, dotem repetere, & lucrari donationem propriae nuptias debet. Decius in reg. *Semper in contractibus*, D. de reg. jur. Raphaël Cuman. consil. 175. Quando etiam vir concubinam tener, uxor ejus quæ pariter adulteratur, non perdit dotem, ut docet Paulus Cafri, consil. 128. Decius in d.l. *Semper in contractibus*, quia paria delicta compensatione mutua tolluntur. *Viro atque uxore*, D. solut. matrim. & cap. *Significasti*, de adulter.

Vide Matth. 19. vers. 9. & Concil. Trident. sess. 24. de matrimon. can. 7.

V II. Ubi verò uxor de proprietatum bonorum desperditione ob viti prodigalitatem & incuria periclitatur, agitque de mutua bonorum separatione, oportet inquisitionem juridicam fieri, quâ probetur maritum de costorem esse. Idque faciendum non spontaneo, sed contradicitorio iudicio. Edendum est enim facultatum uxorius inventarium, tum sententia obtinenda divisionis bonorum, tandemque succedere debet publicatio, quâ per praecomenem, aut per schedules locis publicis affixas, aut etiam in Notariorum stationibus admoneantur universi hujuscemodi bonorum inter conjuges separationis, expressis amborum nominibus. Nisi enim ista fieri, præsumetur dolus & collusio conjugum in fraudem creditorum. Sanè quacunque ex causa uxor juremeritæ doti suæ, & propter nuptias donationi timet, exaudienda est à Judicibus, ut res suas salvas sibi habeat, l. *Ubi adhuc*, D. de jure dot. Sciendum verò, uxorem quæ juridice hanc obtinuit bonorum separationem, posse sine mariti interventu obligari in illis quæ ad rerum suarum conservationem & administrationem pertinent, perinde ac si vidua esset; in hoc quippe sui juris effecta est. Hoc tamen excepto, quod vivente viro non potest alienare, ut judicavit Senatus Parisiensis 21. Januarii ann. 1597. in causa Sebastianæ Benedictæ. Hoc idem scribit Commentator Confuciodi-
num Borboniorum, art. 28. quem allegat & sequitur Mornacius ad l. 1. §. 2. D. de divort. & repud. Ubicumque autem de alienando agitur, mariti consensus esse necessarium statuit dicta lex *Ubi adhuc*, de jure dot. & est cons-
tans in foro regula, quavis facta fuerit juridica bonorum separatio; ad quod alterum producit Mornacius Senatus consultum Parisiense 24. Aprilis anni 1585. Denique Pomponius sapienter ait, l. 1. D. solut. matrim. *Dotium causa semper & ubique precipua est, ac publicè interest doles mulieribus conservari*. Providendum igitur ne à maritis dilapidentur.

VIII, Jure

VIII. Iure Romanorum magnum est dotis privilegium, adē ut omnia viri bona iure tacitae hypothecae ad dotis restitucionem obligata sint uxori, unica, §. Et ut plenius, C. de rei uxor. act. & §. Fuerat, Instit. de act. Præterea cæteris creditoribus etiam tempore anterioribus præferantur uxores, l. *Affiduis*, C. qui potior, in pign. hab. l. *Ubi adhuc*, & l. *In rebus*, C. de jure dot. Justinianus etiam Novel. 97. de æqualit. dotis, §. His consequens, uxoribus concessit jus tacitæ hypothecæ in bona mariti, eodem privilegio quo fruitur creditor, cuius pecuniæ res empta fuit, aut qui ad navim fabricandam, aut domum ædificandam creditit pecuniæ suam.

IX. Veruntamen Justiniani mens non videtur hæc fuisse, ut præferatur mulier creditoribus anterioribus, nisi solis illis qui hypothecam nullam habent, aut habent dumtaxat tacitam. Quid enim iniquius foret quā si aliquod jus hypothecæ nobis expressa conventione anteriùs acquisitum posset nobis invitis aut insciis præripi quoque privilegio posterioris creditoris? Et ex Scævolæ responsu constat, etiam privatum habentem expressam hypothecam, ipsi Fisco & Cæsari postea contrahenti oportere præferri, l. fin. §. fin. D. qui pot. in pign. hab. Et quidem communis & potior est Interpretum Juris Romani sententia, præferri utique in causa dotis mulierem creditoribus anterioribus, ex Justiniani constitutione, non tamen expressam habentibus hypothecam. Ita Accursius, Joannes Faber, Bartolus, Baldus, Salicetus in l. *Affiduis*, C. qui pot. in pign. hab. & in §. Fuerat, Instit. de act. Jus istud Romanum prælationis dotis super hypothecarii reliquis creditoribus anterioribus servatur in provinciis Gallicanis quæ jure scripto reguntur, qualis est provincia Tolofana: cum tamen in aliis Gallicanis provinciis quæ jure confuetudinario utuntur, jura dotium non præferantur aliis anterioriē habentibus hypothecam. Hoc ita observat Papo lib. 11. tit. 3. num. 1. & Oliva lib. 3. Judiciorum Tolosanorum, cap. 25. Attamen in provincia Aquensi, quavis sit in aliis observatrix Juris Romani, dos non præfertur hypothecis anteriorum creditorum, nisi circa bona à marito post matrimonium acquisita; quemadmodum nec Fiscus, juxta l. *Si qui*, D. de jure Fisci. Nam uxor & Fiscus pari gradu ambulant, l. 2. C. de privil. fisci. Ita docet Claperius Aquensis parte 2. causa 84. quæst. 1. num. 2. & 3.

X. Iste igitur servatur ordo in distractione bonorum debitoris, ut habentes hypothecas cæteris chirographariis creditoribus præferantur in solidum, sive hypothecæ sint generales, sive speciales, juxta l. *Pro debito*, C. de bonis authorit. jud. possid. Inter creditores hypothecarios præferuntur etiam anterioribus illi qui habent privilegiatas hypothecas, qualis est creditor qui affectatum sibi pignus penes se habet: & ex Salviano interdicto dominus fundi qui res à colono in predium illatas tacitæ jure hypothecæ sibi præ aliis quibuscumque creditoribus afferit, l. 1. & tot. tit. D. de Salviano interd. Itemque alii creditores, de quibus agitur in tit. Cod. & Digest. qui potior, in pign. hab. Si debitoris bona omnibus hypothecariis creditoribus

ditoribus non sufficiunt, anteriores quidem recipiunt in solidum, & excluduntur posteriores. Similiter si omnibus hypothecam habentibus sufficiunt, ut tamen chirographariis nihil supersit, ita omnes omni suo jure frustrantur. Si vero postquam de integro singulis tam generalem quam specialem habentibus hypothecam satisfactum fuerit, supersint aliqua bona, que tamen omnibus personalibus creditoribus minime sufficiant, nullus habetur respectus anteriorum, aut posteriorum hujusmodi creditorum; sed que subsunt bona in tributum veniunt, hoc est ita distribuantur, ut nemo ex illis de integro excludatur, neque de integro seu in solidum recipiat, sed singulis aliquid distribuantur ad proportionem sum quantitatis rei debite, cum quantitatis bonorum quae distrahitur, iuxta d.l. *Pro debito*, C. de bon. author. jud. possid. & l. *Si fundum*, C. qui potior, in pign. hab. Actionem illam inter chirographarios, & tantum personales creditores tributoriam Pragmatici vocant *Déconfiture*, ou *Contribution au sol la livre*.

X I. Quæsitum est utrum venditori afferenda sit tacita & privilegia hypotheca super re vendita pro ejusdem pretio? Jus commune hanc ei denegat hypothecam, solamque concedit ei personalem actionem adversum emptorem, l. *Incivile* 13, C. de rei vendicat. & l. *Qui ea lege* 3, C. de pacis int. empt. & vend. Ceterum in toto Gallia Regno jus oppositum viget, sed ut etiam in provinciis Jure Romano utentibus venditori tacita indulgetur hypotheca pro pretio super re vendita; cuius favore præfertur anterioribus etiam hypothecariis creditoribus, dummodo res vendita penes emptorem eusve haeredem permaneat, neque distracta sit. Et sane hac in parte major effulget species æquitatis. Sic ex provincia scripti Juris Oliva Tolosas lib. 4. cap. 10. ex provinciis vero Juris consuetudinarii Louetus lib. P, cap. 19. & Brodeus ejus Scholiastes, & Mornacius ad l. *Procuratorii*, §. *Plane*, D. de tributor. act.

C A P U T X X I X.

Selecta quadam, & præcipua jura donationum.

I. **M**ULTAE restituendi obligationes dimanant ex jure donationum. Itaque visum est ad ceteros restitutionum fontes hunc postremum tractatum adjungere. Quavis ex sui natura donatione sit contractus irrevocabilis, si fiat inter vivos, l. *Aristo*, D. de donat. sunt tamen quatuor præcipuae cause ob quas permittunt leges illam revocari. Prima est ingratitudine donatarii, l. fin. C. de revoc. donat. Nec solum ob quinque ingratitudinis causas ea lege expressas, sed etiam